

Summary

As part of systematic research into Lengyel settlement in the Ždánický les (Ždánice Forest), analysis of airborne laser scanning (LiDAR) data led to the discovery of a previously unknown prehistoric enclosed site at Archlebov – ‘Horní Maliny’ (Hodonín District), situated on a pronounced topographic prominence with extensive views of the surrounding landscape. The enclosure has an irregularly circular plan measuring approximately 150 × 145 m and is only partially discernible in the field, with the best-preserved section located in the southern sector, where it survives as a low earthwork, probably representing the remains of a bank accompanied locally by a shallow ditch (Fig. 1). Surface survey yielded several small pottery sherds attributable to the Lengyel culture, and the enclosure may have formed part of a broader settlement area of the Moravian Painted Ware culture previously documented in the vicinity (Medunová 1958; Marešová 1971, 75; Kazdová 1984, 239). On the basis of its morphology, dimensions, and chronological context, the enclosure is tentatively interpreted as the remains of a Late Neolithic rondel, a hypothesis that will require verification through further targeted archaeological investigation.

Jaroslav Bartík, Eliáš Urban

Brno (k. ú. Holásky, okr. Brno-město)

Ul. Výmlatiště; „Na Křížích“, parc. č. 2364/1.

Kultura lineární keramiky, kultura moravské malované keramiky (neolit). Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. AMČR: M-202405137.

Lokalizace: WGS-84: 49.1463206N, 16.6466917E

V letech 2024 až 2025 proběhl záchranný archeologický výzkum vyvolaný akcí „Rodinné bydlení Brno-Tuřany-Holásky“. Při rozsáhlé plošné skrývce se na zájmové parcele podařilo objevit polykulturní sídliště s převahou dokladů osídlení z mladšího pravěku (viz oddíly Eneolit, Doba bronzová, Doba železná), prozkoumáno však bylo i několik objektů ze staršího a mladšího neolitu.

Literatura

AMČR: Záznam M-202405137 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202405137>.

Summary

In 2024 and 2025, a rescue archaeological excavation was conducted in Výmlatiště Street (Holásky cadastral area, Brno-City District), prompted by the construction of new family houses. Extensive area across the investigated plot revealed a multi-period settlement, with several archaeological features dated to both the Early and Late Neolithic periods.

Petr Kos

Brno (k. ú. Město Brno, okr. Brno-město)

Ul. Sukova, parc. č. 101.

Lengyelská kultura. Neurčený areál. Jiná evidence. Záchranný výzkum. AMČR: M-202500259.

Lokalizace: WGS-84: 49.1960983N, 16.6125167E

V březnu až květnu 2025 byl realizován v souvislosti se stavbou „Oprava hydroizolace budovy ČNB, Brno“ archeologický výzkum v centru Brna na ulici Sukova (akce č. A28/2025). V severní

části výkopu vedeného podél západní stěny budovy České národní banky (parc. č. 101) byla zachycena pravěká jáma neznámé funkce. Dle jejího charakteru můžeme uvažovat o zásobnici. Výplň obsahovala zlomky keramiky, které lze zařadit do kultury s moravskou malovanou keramikou. Nález jámy koresponduje s dřívějším objevem hrotilého příkopu v blízkém sousedství na Dvořákově ulici, jenž byl učiněn při výzkumu prováděném v letech 2003 až 2005. Datován byl rovněž do období kultury s moravskou malovanou keramikou a interpretován jako součást rondelu (Holub et al. 2006, 188; Peška et al. 2005). Podle odhadovaného průběhu příkopu měl být jeho segment zachycen ve sledovaném výkopu stavby na Sukově ulici. Zde se ho však nepodařilo zaregistrovat. Snad byl zničen již v minulosti, nebo byl v daném místě přerušen za účelem vstupu do areálu. Dokumentovaná jáma, za předpokladu, že byla s rondelem současná, by se nacházela v jeho interiéru (Zůbek 2025).

Literatura

AMČR: Záznam M-202500259 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202500259>.

Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Polánka, P., Sedláčková, L., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2006: Brno (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 47, 187–190.

Peška, M., Zapletalová, D., Sedláčková, L. 2005: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě sekundárních kolektorů K7, Kobližná – náměstí Svobody v k. ú. Brno – střed. Kobližná, Sukova, Poštovská a Kozí. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 39/05. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú. DOI: 10.60585/M-TX-200600096. Dostupné také z: <https://doi.org/10.60585/M-TX-200600096>.*

Zůbek, A. 2025: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Oprava hydroizolace budovy ČNB, Brno“.* Rkp. nálezové zprávy, č. akce A28/2025. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú. DOI: 10.60585/M-TX-202600081. Dostupné také z: <https://doi.org/10.60585/M-TX-202600081>.

Summary

In 2025, a small-scale archaeological excavation was carried out in Sukova Street (Brno-City District), in connection with repairs to the waterproofing of the building of the Czech National Bank. The excavation investigated one prehistoric feature, most likely representing a storage pit. Its fill contained pottery fragments that can be chronologically attributed to the Moravian Painted Ware culture. It cannot be ruled out that the recorded feature was associated with the pointed-ditch enclosure of a rondel identified previously in the nearby Dvořákova Street (Holub et al. 2006, 188; Peška et al. 2005; Zůbek 2025).

Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Sadová, okr. Brno-město)

„Zamilovaný hájek“, parc. č. 312/1.

Neolit-eneolit. Ojedinelý artefakt. Náhodný zásah/nález. AMČR: M-9002617A.

Lokalizace: S-JTSK: -597855, -1155715

Dne 30. 1. 2025 kontaktoval D. Rubner pracovníky Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., a informoval je, že předchozího dne při údržbě trasy pro terénní cyklistiku v lesní trati „Zamilovaný hájek“ objevil patrně pravěký kamenný nástroj, což následně potvrdily zaslané fotografie předmětu. Jedná se

o plochou sekerku protáhle trapézovitého tvaru s vějířovitým ostřím, jejíž týlová partie je odlomena (obr. 2). Další menší poškození se vyskytují i po obvodu jinak pečlivě vybroušených a vyhlazených stěn. Celková délka artefaktu dosahuje 105 mm, maximální šířka činí v úrovni ostří 44 mm, v úrovni týlu 28 mm. Příčný průřez má podobu zaobleného obdélníka o největší síle 17 mm. Hmotnost je 133,5 g. Z morfologického hlediska představuje sekerka poměrně běžnou formu, používanou v průběhu neolitu a eneolitu.

Nástroj je vyroben z horniny se zřetelnou metamorfní foliací, která je zvýrazněna temnější zelenými a bělavými šlírami a probíhá téměř kolmo k jejímu ostří. Poněvadž artefakt nemá recentní poškození, může být popsána pouze barva patinovaného povrchu, jež podle Munsellovy barevné škály kolísá mezi 5GY 5/2 (dusky yellow green) a 10GY 5/2 (grayish green). Bílé šlíry a mladší velmi jemné příčné žilky nereagují se zředěnou kyselinou chlorovodíkovou a jsou složeny z převážně bělavých živců s příměsí šedého křemene. Pouhým okem lze zaznamenat lokální kumulace kovové se lesknoucích krystalů, které jsou podle pozorování pod stereomikroskopem tvořeny idiomorfně omezeným magnetitem, převážně o velikosti do 0,5 mm, některé z nich ale dosahují i 1 mm. Tomu odpovídá velmi vysoká magnetická susceptibilita $46,3 \times 10^{-3}$ SI jednotek, která byla vícekrát změřena přístrojem ZH instruments SM 30. Protože mocnost sekerky nedosahuje velikosti potřebné pro správné měření, skutečná hodnota podle přepočtu pomocí křivky „thickness correction factor“ publikované B. Bradákem et al. (2009) je ještě vyšší, a to $51,4 \times 10^{-3}$ SI jednotek. Hustota horniny byla stanovena metodou dvojího vážení a její hodnota je $3,03 \text{ g/cm}^3$. Již z dřívějšího studia víme, že hustoty hornin z obou nejvýznamnějších pravěkých zdrojů metabazitů v okolí Želešic a v Jizerských horách se překrývají, ovšem průměrná hodnota spočítaná vždy z 10 vzorků ukazuje přece jenom nepatrně vyšší hodnotu u suroviny z prvně uvedené lokality ($3,01 \text{ g/cm}^3$ oproti $2,98 \text{ g/cm}^3$ u typu Jizerské hory). To jistě platí zejména pro vzorky bohaté magnetitem, jehož hustota je zhruba dvakrát vyšší než silikátových minerálů tvořících metabazity (především amfiboly a živce). Celkový charakter horniny, její velmi vysoká magnetická susceptibilita a vyšší hustota dovolují surovinu sekerky jednoznačně určit jako metabazit typu Želešice, jehož používání na Brněnsku podle současných znalostí kulminovalo v období lengyelské kultury.

Sekerka měla být objevena při odkopávání hlíny v horní části členitého svahu, jenž se sklání severozápadním směrem k vyústění několika bezvodých strží do rozšiřujícího se údolí říčky

Ponávky. Prohlídka udaného místa i širšího okolí však neodhalila porušení žádných archeologických situací, jen asi o 100 m níže po svahu byl v trase jiné větve cyklostezky zaznamenán větší střepek pocházející ze spodní části keramické nádoby rámcově pravěkého stáří. Nálezy patrně indikují přítomnost dosud nevidované archeologické lokality.

Literatura

AMČR: Záznam M-9002617A [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-9002617A>.

Bradák, B., Szakmány, G., Jósza, S., Přichystal, A. 2009: Application of magnetic susceptibility on polished stone tools from Western Hungary and the Eastern part of the Czech Republic (Central Europe). *Journal of Archaeological Science* 36, 2437–2444.

Summary

On 29 January 2025, a flat stone axe made of Želešice-type metabasite (Fig. 2) was discovered during maintenance work on a cycleway in the 'Zamilovaný hájek' forest track (Sadová cadastral area, Brno-City District). However, investigation of the reported findspot and its wider surroundings revealed no disturbed archaeological contexts. Approximately 100 m downslope, along another branch of the cycleway, a larger pottery sherd was recorded, deriving from the lower part of a ceramic vessel of broadly prehistoric date. These finds likely indicate the presence of a previously unknown archaeological site dating to the Neolithic–Eneolithic period.

Antonín Přichystal, Michal Přichystal

Brno (k. ú. Zábrdovice, okr. Brno-město)

Ul. Příční, parc. č. 503.

Lengyelská kultura. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.

AMČR: M-202600231.

Lokalizace: S-JTSK: -597590.6630, -1160242.5230; -597587.9480, -1160257.1780; -597526.1200, -1160243.5600; -597528.3600, -1160228.4700

Nové doklady neolitického osídlení se podařilo identifikovat v roce 2025 na ulici Příční v Brně-Zábrdovicích. Záchranný archeologický výzkum na parcele č. 503 byl vyvolán stavbou bytového domu. Geologické podloží bylo na zkoumané ploše tvořeno sprašovými hlínami, na které nasedala holocenní půda typu hnědozemě. Rozhraní půdního horizontu a spraše se podařilo dokumentovat pouze v jihovýchodním rohu stavební jámy, kde se nacházelo v úrovni cca 204,15 m n. m. Mocnost půdního horizontu zde dosahovala cca 0,6 m. V téměř celé ploše výzkumu však byl půdní horizont, stejně jako velká část archeologických situací, odstraněn již v minulosti. Recentní situace se zde nacházely do hloubky 1–1,5 m od původního povrchu (tj. cca 204,00–203,50 m n. m.).

Zadní (západní) část parcely byla stavbou snížena o přibližně 1 m od současného povrchu a byly zde dokumentovány pouze vrstvy navážek a novověké situace. V přední (východní) části parcely byl původní terén strojově snížen o 1,5 m až 2 m od současného povrchu a následně přistoupeno k plošnému odkryvu. Kromě novověkých aktivit (18.–19. století) bylo v ploše zkoumané parcely zachyceno relativně intenzivní pravěké osídlení (viz také oddíl Doba bronzová). Minimálně tři zahluobené objekty bylo možné zařadit k osídlení z období lengyelské kultury (obr. 3), byť získané nálezy z jejich výplní byly velmi sporadické (Sedláčková 2026).

Obr. 2. Brno-Sadová. Kamenná sekerka. Foto T. Přichystalová.

Fig. 2. Brno-Sadová. Stone axe. Photo by T. Přichystalová.